

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง การโฆษณาส่งเสริมการขายโดยการระบุข้อความใต้ฝาของเครื่องดื่ม
ที่ผสมกาเฟอีน

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ สธ ๑๐๑๐/๓/๑๕๑๐ ลงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้รับข้อหาหรือและข้อร้องเรียนให้ตรวจสอบการส่งเสริมการขายที่ระบุข้อความซึ่งข้อความใต้ฝาเครื่องดื่มที่ผสมกาเฟอีน โดยที่ผ่านมาสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยามีแนวทางการดำเนินการและแจ้งผู้ที่เกี่ยวข้องแล้วว่า การแสดงข้อความซึ่งข้อความใต้ฝาหรือจุกขวดถือเป็นฉลากอาหารที่แสดงบนภาชนะบรรจุ ซึ่งเครื่องดื่มที่ผสมกาเฟอีนจัดเป็นอาหารควบคุมเฉพาะที่จะต้องขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร หากมีการแสดงข้อความที่ระบุรางวัลไว้ใต้ฝาเพิ่มเติมจากที่ได้รับอนุญาตจัดเป็นการแก้ไขรายการทะเบียนตำรับอาหารโดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา ๓๖ และมีโทษตามมาตรา ๖๗ แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และจัดเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายอาหารที่มีการแสดงฉลากไม่ถูกต้อง ฝ่าฝืนประกาศซึ่งออกตามมาตรา ๖ (๑๐) และมีโทษตามมาตรา ๕๑ แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามหมื่นบาท แต่เนื่องจากปัจจุบันมีความเห็นและการตีความข้อกฎหมายที่ต่างไปจากเดิม คือ ไม่เห็นด้วยว่าการแสดงข้อความใต้ฝาถือเป็นการแสดงฉลากในลักษณะดังกล่าว ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานเดียวกันในการคุ้มครองผู้บริโภคภายใต้ขอบเขตการบังคับใช้พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒ จึงขอหารือว่า การแสดงข้อความใต้ฝาหรือจุกขวดเข้าข่ายจัดเป็นการแสดงข้อความบนฉลากของภาชนะบรรจุหรือไม่ อย่างไร

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๐) ได้พิจารณาข้อหาหรือของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา โดยมีผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค) ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) และผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา) เป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริงแล้ว เห็นว่า มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้นิยามคำว่า “ฉลาก”^๑ หมายความว่า รอยประดิษฐ์ เครื่องหมาย หรือข้อความใด ๆ ที่แสดงไว้ที่อาหาร ภาชนะบรรจุอาหาร หรือหีบห่อของภาชนะที่บรรจุอาหาร

ส่งพร้อมหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๙๐๑/๐๘๓๙ ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

^๑มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

ฯลฯ

ฯลฯ

“ฉลาก” หมายความว่า รอยประดิษฐ์ เครื่องหมาย หรือข้อความใด ๆ ที่แสดงไว้ที่อาหาร ภาชนะบรรจุอาหาร หรือหีบห่อของภาชนะที่บรรจุอาหาร

ฯลฯ

ฯลฯ

และเพื่อประโยชน์แก่การควบคุมอาหาร มาตรา ๖ (๑๐)^๒ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดประเภทและชนิดอาหารที่ผลิตเพื่อจำหน่าย นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือที่จำหน่าย ซึ่งจะต้องมีฉลาก ข้อความในฉลาก เงื่อนไขและวิธีการแสดงฉลาก ตลอดจนหลักเกณฑ์และวิธีการโฆษณาในฉลาก ซึ่งต่อมากระทรวงสาธารณสุขได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๑๙๔) พ.ศ. ๒๕๔๓ เรื่อง ฉลาก ลงวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๓ โดยข้อ ๓^๓ แห่งประกาศกระทรวงสาธารณสุข

^๒ มาตรา ๖ เพื่อประโยชน์แก่การควบคุมอาหาร ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ฯลฯ

ฯลฯ

(๑๐) กำหนดประเภทและชนิดอาหารที่ผลิตเพื่อจำหน่าย นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือที่จำหน่าย ซึ่งจะต้องมีฉลาก ข้อความในฉลาก เงื่อนไขและวิธีการแสดงฉลาก ตลอดจนหลักเกณฑ์และวิธีการโฆษณาในฉลาก

^๓ ข้อ ๓ ฉลากของอาหารที่จำหน่ายต่อผู้บริโภค ต้องมีข้อความในภาษาไทย แต่จะมีภาษาต่างประเทศด้วยก็ได้ และจะต้องมีข้อความแสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้ เว้นแต่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาจะยกเว้นให้ไม่ต้องระบุข้อความหนึ่งข้อความใด

(๑) ชื่ออาหาร

(๒) เลขสารบบอาหาร

(๓) ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตหรือผู้แบ่งบรรจุสำหรับอาหารที่ผลิตในประเทศ ชื่อและที่ตั้งของผู้นำเข้าและประเทศผู้ผลิตสำหรับอาหารนำเข้า แล้วแต่กรณี

สำหรับอาหารที่ผลิตในประเทศ อาจแสดงชื่อและที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของผู้ผลิตหรือของผู้แบ่งบรรจุก็ได้

(๔) ปริมาณของอาหารเป็นระบบเมตริก

(๔.๑) อาหารที่เป็นของแข็ง ให้แสดงน้ำหนักสุทธิ

(๔.๒) อาหารที่เป็นของเหลว ให้แสดงปริมาตรสุทธิ

(๔.๓) อาหารที่มีลักษณะครึ่งแข็งครึ่งเหลว อาจแสดงเป็นน้ำหนักสุทธิหรือปริมาตรสุทธิก็ได้

(๔.๔) อื่น ๆ แสดงเป็นน้ำหนักสุทธิ

กรณีที่อาหารมีส่วนผสมที่เป็นขึ้นหรือเนื้ออาหารผสมอยู่กับส่วนผสมที่เป็นน้ำหรือของเหลว และแยกกันอย่างชัดเจน ให้แสดงปริมาณน้ำหนักเนื้ออาหาร (drained weight) เว้นแต่อาหารที่ไม่อาจแยกเนื้ออาหารออกจากน้ำหรือของเหลวนั้นได้

(๕) ส่วนประกอบที่สำคัญเป็นร้อยละของน้ำหนักโดยประมาณยกเว้นส่วนประกอบของอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนดให้แสดงเป็นร้อยละของน้ำหนัก และให้แสดงเรียงตามลำดับปริมาณจากมากไปน้อย กรณีที่เป็นอาหารซึ่งต้องเจือจางหรือทำละลายก่อนบริโภคตามที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด ให้แสดงส่วนประกอบที่สำคัญดังกล่าวของอาหารเมื่อเจือจางหรือทำละลายตามวิธีปรุงเพื่อรับประทานตามที่แจ้งไว้บนฉลาก

(๖) ข้อความว่า “ใช้วัตถุกันเสีย” ถ้ามีการใช้

(๗) ข้อความว่า “เจือสีธรรมชาติ” หรือ “เจือสีสังเคราะห์” ถ้ามีการใช้ แล้วแต่กรณี

(๘) ข้อความว่า “ใช้ เป็นวัตถุปรุงแต่งรสอาหาร” (ความที่เว้นไว้ให้ระบุชื่อของวัตถุปรุงแต่งรสอาหารที่ใช้)

(๙) ข้อความว่า “ใช้ เป็นวัตถุให้ความหวานแทนน้ำตาล” (ความที่เว้นไว้ให้ระบุชื่อของวัตถุที่ให้ความหวานแทนน้ำตาลที่ใช้) ด้วยตัวอักษรขนาดไม่เล็กกว่า ๒ มิลลิเมตร สีของตัวอักษรตัดกับสีของพื้นฉลาก

(๑๐) ข้อความว่า “แต่งกลิ่นธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นเลียนธรรมชาติ” “แต่งกลิ่นสังเคราะห์” “แต่งรสธรรมชาติ” หรือ “แต่งรสเลียนธรรมชาติ” ถ้ามีการใช้แล้วแต่กรณี

(มีต่อหน้าถัดไป)

ดังกล่าวกำหนดให้ฉลากอาหารที่จำหน่ายต่อผู้บริโภคต้องมีข้อความเป็นภาษาไทย แต่จะมีภาษาต่างประเทศด้วยก็ได้ และจะต้องมีข้อความแสดงรายละเอียด เช่น ชื่ออาหาร เลขสารบบอาหาร ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิตหรือผู้แปรรูป ปริมาณของอาหาร ส่วนประกอบที่สำคัญ วันเดือนและปีที่ผลิต วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค หรือวันเดือนและปีที่อาหารยังมีคุณภาพหรือมาตรฐานดี คำแนะนำในการเก็บรักษา วิธีปรุง วิธีการใช้ และข้อความที่จำเป็นสำหรับอาหารที่มุ่งหมายจะใช้กับทารกหรือเด็กอ่อนหรือบุคคลกลุ่มใดใช้โดยเฉพาะ และข้อความที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดให้ต้องมี ส่วนเรื่องการปิด ตีต หรือแสดงฉลากนั้น ข้อ ๙^๔ และข้อ ๑๒^๕ แห่งประกาศกระทรวงสาธารณสุขดังกล่าว กำหนดให้ต้องปิด ตีต หรือแสดงฉลากไว้ในที่เปิดเผยที่ภาชนะบรรจุอาหารหรือหีบห่อของภาชนะบรรจุอาหาร โดยขนาดของฉลากสัมพันธ์กับพื้นที่ของภาชนะบรรจุหรือหีบห่อนั้น ๆ และข้อความบนฉลากต้องมีลักษณะมองเห็นได้ชัดเจนและอ่านได้ง่าย

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๓)

(๑๑) วันเดือนและปีที่ผลิต เดือนและปีที่ผลิต วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค หรือวันเดือนและปีที่อาหารยังมีคุณภาพหรือมาตรฐานดี โดยมีข้อความว่า “ผลิต” “หมดอายุ” หรือ “ควรบริโภคก่อน” กำกับไว้ด้วยแล้วแต่กรณีดังต่อไปนี้

(๑๑.๑) วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค สำหรับอาหารที่เก็บไว้ได้ไม่เกิน ๙๐ วัน

(๑๑.๒) เดือนและปีที่ผลิต หรือวันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค สำหรับอาหารที่เก็บไว้ได้เกิน ๙๐ วัน

(๑๑.๓) วันเดือนและปีที่ผลิต และวันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค สำหรับอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด

การแสดงข้อความตาม (๑๑.๑) (๑๑.๒) และ (๑๑.๓) จะต้องแสดงให้เรียงตามลำดับของวันเดือนปีตามที่กำหนด กรณีการแสดงเดือนอาจแสดงโดยใช้ตัวอักษรแทนได้

สำหรับวันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค อาจแสดงวันเดือนและปีที่ควรบริโภคก่อนแทนได้

(๑๒) คำแนะนำในการเก็บรักษา (ถ้ามี)

(๑๓) วิธีปรุงเพื่อรับประทาน (ถ้ามี)

(๑๔) วิธีการใช้และข้อความที่จำเป็นสำหรับอาหารที่มุ่งหมายจะใช้กับทารกหรือเด็กอ่อนหรือบุคคลกลุ่มใดใช้โดยเฉพาะ

(๑๕) ข้อความที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากำหนดให้ต้องมี สำหรับอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาประกาศกำหนด

ฉลากของอาหารตามข้อ ๒ (๔) อย่างน้อยต้องแสดงข้อความตาม (๑) (๓) (๔) และ (๑๑)

^๔ข้อ ๙ ฉลากของอาหารต้องปิด ตีต หรือแสดงไว้ในที่เปิดเผยที่ภาชนะบรรจุและหรือหีบห่อของภาชนะบรรจุอาหาร และมองเห็นได้ชัดเจน โดยมีขนาดของฉลากสัมพันธ์กับพื้นที่ของภาชนะบรรจุหรือหีบห่อนั้น ๆ

^๕ข้อ ๑๒ ข้อความในฉลากต้องมีลักษณะมองเห็นได้ชัดเจนและอ่านได้ง่าย

การแสดงข้อความตามข้อ ๓ (๑) ข้อ ๓ (๔) และข้อ ๓ (๑๑) ให้แสดงในตำแหน่งที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน

กรณีการแสดงข้อความตามข้อ ๓ (๑๑) ไว้ที่ด้านล่างของภาชนะบรรจุ ต้องมีข้อความที่ฉลากนั้นว่าจะดู วันเดือนและปีที่ผลิต เดือนและปีที่ผลิต วันเดือนและปีที่หมดอายุการบริโภค หรือวันเดือนและปีที่อาหารยังมีคุณภาพ หรือมาตรฐานดี ได้ที่ใด

สำหรับกรณีนี้ เป็นเรื่องการแสดงข้อความที่ภาชนะบรรจุอาหารหรือหีบห่อของภาชนะบรรจุอาหาร ซึ่งต้องพิจารณาตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๓^๖ ข้อ ๙^๗ และข้อ ๑๒^๘ แห่งประกาศกระทรวงสาธารณสุขข้างต้น และเมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า เครื่องดื่มที่ผสมกาเฟอีนตามที่หาหรือได้มีการขึ้นทะเบียนตำรับอาหารและแจ้งรายการหรือรายละเอียดฉลากไว้ถูกต้องแล้วตามมาตรา ๓๕^๙ แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒ แม้ต่อมาได้มีการแสดงข้อความเป็นนัยให้มีการชิงโชคระบุรางวัลไว้ที่ได้ฝาหรือจุกขวดเครื่องดื่มที่ผสมกาเฟอีน แต่ข้อความที่ระบุรางวัลไว้ที่ได้ฝาหรือจุกขวดนั้น ไม่ได้เกี่ยวกับรายการอาหารและรายการทะเบียนตำรับอาหาร ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมคุณภาพอาหาร หรือเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภค รวมทั้งได้ฝาหรือจุกขวดไม่ใช่ที่ที่เปิดเผย ไม่มีลักษณะมองเห็นได้ชัดเจนและไม่สามารถอ่านได้ง่าย ดังนั้น จึงเห็นว่าการแสดงข้อความตามที่หาหรือนี้ไม่เข้าข่ายเป็นการแก้ไขรายการทะเบียนตำรับอาหารอันจะต้องได้รับอนุญาตจากผู้อนุญาตตามมาตรา ๓๖^{๑๐} แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. ๒๕๒๒ และมีใช้การแสดงข้อความฉลากตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ ๑๙๔) พ.ศ. ๒๕๔๓ เรื่อง ฉลาก ลงวันที่ ๑๙ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๓

(นายอัชพร จารุจินดา)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
พฤษภาคม ๒๕๕๖

^๖โปรดดูเชิงอรรถที่ ๓, ข้างต้น

^๗โปรดดูเชิงอรรถที่ ๔, ข้างต้น

^๘โปรดดูเชิงอรรถที่ ๕, ข้างต้น

^๙มาตรา ๓๕ การขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหารตามมาตรา ๓๑ ต้องแจ้งรายการหรือรายละเอียด

ดังต่อไปนี้

(๑) ชื่ออาหาร

(๒) ชื่อและปริมาณของวัตถุดิบเป็นส่วนประกอบของอาหาร

(๓) ขนาดบรรจุ

(๔) ฉลาก

(๕) ชื่อผู้ผลิตและสถานที่ผลิต

(๖) ผลการตรวจวิเคราะห์อาหารจากส่วนราชการหรือสถาบันที่คณะกรรมการกำหนด

(๗) รายการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร

^{๑๐}มาตรา ๓๖ การแก้ไขรายการทะเบียนตำรับอาหาร จะกระทำมิได้เมื่อได้รับอนุญาตจาก

ผู้อนุญาต

การขอแก้ไขรายการทะเบียนตำรับอาหาร และการอนุญาตให้แก้ไขรายการทะเบียนตำรับอาหาร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง